

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА АГРОІНЖЕНЕРІЇ
КАФЕДРА ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

«До захисту допущено»

В.о. завідувача кафедри

к.е.н., доцент

_____ Оксана МАЛАЩУК
« ____ » _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Освітньої програми «Геодезія та землеустрій»
за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій»

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Науковий керівник: ст. викладач,

Лідія СМОЛЕНСЬКА

(підпис)

Рецензент: доцент

Тетяна МОВЧАН

(підпис)

Виконав здобувач заочної форми
навчання

Федір КРІСТІЯН

(підпис)

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота містить
результати власних досліджень. Використання
ідей і текстів інших авторів має посилання
на відповідне джерело.*

Федір КРІСТІЯН

(підпис)

ОДЕСА – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет геодезії, землеустрою та агроінженерії

Кафедра геодезії, землеустрою та земельного кадастру

Освітній рівень **ПЕРШИЙ (бакалаврський)**

Спеціальність **193 «Геодезія та землеустрій»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.зав. кафедри _____ Малащук О.С.

«___» _____ 2026 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Крістіян Федору Федоровичу

1. Тема роботи Аналіз сучасного стану та ефективність використання земельних ресурсів

Керівник роботи ст.викладач Смоленська Л.І., затверджений наказом по університету від «04» лютого 2026 р. №09-з

2. Строк подання роботи здобувачем вищої освіти «15» червня 2026 р.

3. Вихідні дані до роботи: План існуючого використання земель Федосіївської сільської громади; карта ґрунтів; ґрунтовий нарис, результати геоботанічних досліджень; рельєфна карта; матеріали статистичної звітності діяльності агроформування

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Вступ; Теоретичні засади ефективності використання земельних ресурсів; Характеристика об'єкта дослідження; Аналіз і оцінка інформативної бази використання земельних ресурсів; Охорона навколишнього природного середовища; Висновок; Список використаної літератури

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): 1. план земель, 2).кадастровий план, 3).проектний план, 4). схема виконання робіт з інвентаризації земель .

6. Дата видачі завдання « ____ » _____ 2026 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ РОБОТИ

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
1.	Видача завдання на кваліфікаційну роботу. Опрацювання літератури для написання кваліфікаційної роботи. .		
2.	Написання теоретичні засади ефективності використання земельних ресурсів		
3.	Характеристика об'єкта дослідження		
-	Загальна характеристика території дослідження		
-	Характеристика природних умов		
4.	Охорона навколишнього природного середовища		
-	Екологічні аспекти використання земельних ресурсів		
-	Напрями охорони земель та екологічної стабілізації агроландшафтів		
-	Моніторинг земель як складова охорони навколишнього середовища		
7.	Написання висновків		
8.	Опрацювання графічного матеріалу		
9.	Оформлення кваліфікаційної роботи в цілому		
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи		

Здобувач вищої освіти _____

Федір КРИСТІАН

Керівник _____ Лідія СМОЛЕНСЬКА

Гарант ОПП _____

Тетяна МОВЧАН

РЕФЕРАТ

Аналіз сучасного стану та ефективність використання земельних ресурсів. Крістіану Ф.Ф. Кваліфікаційна робота. ОДАУ, кафедра геодезії, землеустрою та земельного кадастру. 2026. 43с. текстової частини, 12 таблиць, 6 рисунків, 23 літературних джерел, 4 аркуші графічної частини.

Текстова частина включає: вступ, теоретичні засади ефективності використання земельних ресурсів, характеристику об'єкта проектування, аналіз і оцінка інформативної бази використання земельних ресурсів, охорона навколишнього природного середовища.

Інформаційну базу роботи становлять Конституція України, Земельний кодекс України, Водний кодекс України, закони України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, нормативні документи у сфері землеустрою та Державного земельного кадастру, матеріали Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, наукові публікації, статистичні матеріали, картографічні дані, електронні ресурси та фондові матеріали.

Ключові слова: ОБМЕЖЕННЯ У ВИКОРИСТАННІ ЗЕМЕЛЬ, РЕЖИМОУТВОРЮЮЧІ ОБ'ЄКТИ, ЗЕМЛЕУСТРІЙ, САНІТАРНО-ЗАХИСНІ ЗОНИ, СТАРОСТИНСЬКИЙ ОКРУГ, ДЕРЖАВНИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР, ПОЗЕМЕЛЬНА КНИГА, ПУБЛІЧНА КАДАСТРОВА КАРТА.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	8
1.1. Земельні ресурси як економічна категорія.....	8
1.2. Показники ефективності використання земель.....	10
1.3. Фактори впливу на ефективність землекористування.....	12
РОЗДІЛ 2 ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ	
2.1. Загальна характеристика території дослідження.....	14
2.2. Характеристика природних умов.....	17
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ І ОЦІНКА ІНФОРМАТИВНОЇ БАЗИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	25
3.1. Характеристика інформаційної бази дослідження земельних ресурсів.....	25
3.2. Аналіз сучасного стану використання земельних ресурсів	26
3.3. Оцінка ефективності використання земельних ресурсів	30
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	34
4.1. Екологічні аспекти використання земельних ресурсів.....	34
4.2. Напрями охорони земель та екологічної стабілізації агроландшафтів.....	35
4.3. Моніторинг земель як складова охорони навколишнього середовища.....	36
4.4. Екологічна оцінка сучасного землекористування та перспективи сталого розвитку.....	37
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41

ВСТУП

Земельні ресурси є одним із ключових природних багатств будь-якої держави та головним чинником розвитку аграрної сфери України. У період реформування земельних відносин, запровадження ринку землі та задля забезпечення продовольчої безпеки особливо гостро постає питання раціонального використання угідь. Ефективне землекористування дає змогу підвищити продуктивність сільського господарства, зберегти родючість ґрунтів і гарантувати сталий розвиток територій.

На місцевому рівні, зокрема в межах територіальних громад, ця проблема потребує особливого аналізу. Актуальним є дослідження стану та результативності використання земель Федосіївського старостинського округу, який має переважно аграрну спеціалізацію та значні площі ріллі.

Попри потужний природно-ресурсний потенціал, сьогодні тут наявні труднощі: нераціональне використання земель, погіршення якості ґрунтів, порушення сівозмін та ігнорування екологічних норм. Це зумовлює необхідність комплексного аналізу земельного фонду та розробки заходів для підвищення ефективності землекористування.

Мета роботи – проаналізувати сучасний стан і ефективність використання земель Федосіївського старостинського округу Подільського району Одеської області, а також запропонувати обґрунтовані рекомендації щодо їх раціонального використання.

Завдання дослідження:

- висвітлити теоретичні засади використання земельних ресурсів;
- охарактеризувати сучасний стан земельного фонду території;
- дати оцінку ефективності землекористування;
- виявити головні проблеми у цій сфері;
- запропонувати шляхи покращення використання земельних ресурсів.

Об'єкт дослідження - процес використання земель у межах Федосіївського старостинського округу.
Предмет дослідження -теоретичні, методичні та прикладні аспекти ефективного використання земельних ресурсів.

Методи: аналіз і синтез, статистичний, порівняльний, економіко-математичні, графічний.

Інформаційна база: дані державної статистики, земельного кадастру, звітність агропідприємств, нормативні акти, наукові публікації.

Практичне значення – можливість застосування результатів органами місцевого самоврядування та сільгосппідприємствами для підвищення ефективності землекористування та забезпечення сталого розвитку території.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

1.1. Земельні ресурси як економічна категорія

Земельні ресурси є одним із найважливіших елементів національного багатства держави та основним засобом виробництва в сільському господарстві. Вони являють собою сукупність земель, які використовуються або можуть бути використані для господарської діяльності людини. На відміну від інших виробничих ресурсів, земля характеризується обмеженістю, незамінністю та просторовою закріпленістю [1].

Економічна сутність земельних ресурсів полягає в тому, що вони виступають одночасно предметом праці та засобом виробництва, забезпечуючи створення сільськогосподарської продукції. Земля є основою функціонування аграрного сектору та визначає рівень продовольчої безпеки країни [2].

У сільському господарстві земля відіграє провідну роль серед усіх факторів виробництва. Від якісного стану ґрунтів, їхньої родючості та раціонального використання залежить обсяг виробництва сільськогосподарської продукції, ефективність діяльності підприємств та рівень їх конкурентоспроможності [3].

Ефективність використання земельних ресурсів характеризується системою взаємопов'язаних показників, які дозволяють оцінити рівень їх господарського використання та екологічного стану.

До основних економічних показників належать:

- урожайність сільськогосподарських культур;
- валова продукція з 1 га угідь;
- прибуток і рентабельність землекористування;
- окупність витрат.

У межах Федосіївського старостинського округу ці показники значною мірою залежать від природно-кліматичних умов та рівня агротехнологій.

У межах Федосіївського старостинського округу (до адмінреформи — Окнянський район, Подільський/Покровський район Одеської області), економічні показники залежать від зони ризикованого землеробства. Загалом урожайність зернових -25-45 ц/га, а рентабельність варіює від 15% до 50% залежно від культури[1, 2, 3, 4].

На офіційному рівні цільові показники економічної ефективності агровиробництва в регіоні виглядають так:

Урожайність сільськогосподарських культур:

- озима пшениця: 35 – 50 ц/га.
- соняшник (основна технічна культура): 20 – 30 ц/га.
- озимий ячмінь: 35 – 45 ц/га.
- кукурудза на зерно: 40 – 60 ц/га (сильно залежить від вологості ґрунту) [1].

Валовий збір: залежить від структури посівів, але в середньому забезпечує валову виручку на рівні (15000 - 28000) грн ((380 - \$715) за поточним курсом) на 1 га ріллі, залежно від світових та внутрішніх цін на агропродукцію.

Рівень рентабельності: у середньому по області становить 15–25% у рослинництві. Високомаржинальні культури можуть давати понад 30-40% рентабельності, тоді як в посушливі роки можуть знижувати показник до мінімуму або збитковості[1, 2, 3].

Прибуток з 1 га: може складати від 2000 до 8000 грн чистого доходу, але ці показники надзвичайно нестабільні через кліматичні ризики півдня Одещини[1].

Співвідношення витрат і доходів: у середньому на 1 гривню витрат господарства отримують 1.15 - 1.35 грн доходу (окупність у межах 115-135%), що покриває інфляційні та операційні ризики за умови дотримання сівозміни та внесення добрив.

1.2. Показники ефективності використання земель

Ефективність використання земельних ресурсів характеризується системою економічних, екологічних та соціальних показників.

До економічних показників належать урожайність сільськогосподарських культур, валова продукція з одиниці площі, прибуток та рівень рентабельності землекористування. Урожайність є одним із ключових показників, оскільки відображає результативність використання земельних угідь та рівень реалізації їх природного потенціалу [4].

Екологічні показники відображають стан земельних ресурсів та рівень їх збереження. До них належать показники родючості ґрунтів, вміст гумусу, рівень ерозійних процесів, забруднення земель і ступінь деградації ґрунтів. Рациональне використання земель передбачає не лише отримання економічного ефекту, а й збереження їх продуктивності для майбутніх поколінь [5].

Для півдня України, зокрема Одеської області, актуальними є проблеми вітрової та водної ерозії, деградації ґрунтів і зниження їх родючості.

Земельні ресурси Одеської області, попри наявність цінних чорноземів, зазнають стрімкої деградації. Головні проблеми регіону - надмірна розораність (понад 80%), дефіцит вологи, втрата органіки та незбалансовані сівозміни, що призводять до падіння родючості та розвитку ерозії[1, 2, 3].

Ґрунти Одеського регіону потенційно є одними з найродючіших (південні чорноземи), але через інтенсивне виснажливе використання та недотримання сівозмін їхній загальний рівень понизився до середнього. Показники врожайності зараз критично залежать від природної вологи та внесення добрив[1, 2].

Спостерігається стрімка дегуміфікація (втрата органічної речовини)[1, 2].

Раніше чорноземи на півдні містили 6% гумусу. Сучасний стан: вміст знизився до критичних 3,5 – 4,0 %. Що п'ятирічки регіон втрачає близько 0,4 –

0,5% гумусу через вирощування виснажливих культур (соняшник, ріпак, пшениця)[1].

Степова зона півдня України є однією з найбільш ерозійно небезпечних в країні[1]. Одеська область регулярно страждає від пилових бур, особливо в безсніжні зими та при посухах. Змив верхнього родючого шару та утворення ярів характерні для пересіченого рельєфу. Щорічно в регіоні втрачаються десятки тисяч тон родючого ґрунту[1, 2, 3, 4].

Через відсутність належного державного контролю та інтенсивне внесення добрив, відбувається локальне хімічне забруднення ґрунтів [1, 2].

Характерна проблема для південних районів області, особливо при порушенні технологій зрошення, що може призводити до вторинного засолення або осолонцювання ґрунтів[1, 2].

Соціальні показники характеризують вплив землекористування на розвиток сільських територій, рівень зайнятості населення, забезпечення продовольчої безпеки та покращення умов життя сільського населення. Ефективне використання земель сприяє соціально-економічному розвитку регіонів та підвищенню добробуту населення [6].

Рациональне використання земель сприяє підвищенню рівня життя населення та стабілізації демографічної ситуації в сільській місцевості. У Федосіївському старостинському окрузі (Одеська область) ситуація з працевлаштуванням та доходами характеризується суттєвою залежністю від близькості до регіонального центру. Економічна активність підтримується за рахунок малого бізнесу, сфери послуг та агропромислового комплексу, проте в умовах сьогодення ринок праці та соціальна сфера мають певні диспропорції [1].

Значна частка працездатного населення неофіційно зайнята в неформальному секторі або працює за межами громади, доїжджаючи до Одеси. Офіційний рівень безробіття та показники економічної активності регулюються через Одеський обласний центр зайнятості.

Доходи базуються на заробітних платах у бюджетній сфері, торгівлі та доходах від ведення особистих селянських господарств. Через інфляційні процеси та військові обмеження рівень купівельної спроможності залишається напруженим.

Робота в приватному секторі часто характеризується ненормованим графіком та відсутністю повного соціального пакета. Водночас на рівні місцевого самоврядування щорічно переглядаються та упорядковуються умови оплати праці та оптимізується чисельність працівників, що фінансуються з місцевого бюджету.

1.3. Фактори впливу на ефективність землекористування

На ефективність використання земельних ресурсів впливає комплекс природних, економічних і технологічних факторів.

До природних факторів належать кліматичні умови, рельєф місцевості, типи ґрунтів, рівень їх родючості, забезпеченість вологою та інші природно-ресурсні характеристики території. Саме природні умови значною мірою визначають можливості вирощування окремих сільськогосподарських культур та рівень їх урожайності [2].

Економічні фактори включають рівень матеріально-технічного забезпечення підприємств, обсяг інвестицій, державну підтримку аграрного сектору, цінову політику та ефективність організації виробництва. Вони визначають можливості впровадження сучасних технологій та раціонального використання земельних ресурсів [7].

Безпека та чіткість прав власності є критичним фактором на глобальному рівні. Дослідження 165 країн показало, що стабільні права власності стимулюють довгострокові інвестиції в інфраструктуру, сприяють сталому управлінню землями та обмежують надмірне вилучення земель державою. За інших рівних умов, країни загального права демонструють вищу ефективність

землекористування порівняно з країнами цивільного права, де вплив прав власності менш виражений.

На прикладі України показано, що ринок оренди земель до відкриття ринку продажу не забезпечував перетік ресурсів до найпродуктивніших фермерських господарств. Рішення про оренду землі часто приймалися під впливом таких факторів, як існуюча концентрація земель у регіоні та орієнтація на вирощування товарних культур, а не на основі продуктивності. Це підкреслює важливість удосконалення ринкової інфраструктури та інституцій для підвищення ефективності.

Важливе значення мають технологічні фактори, серед яких особливу роль відіграють геоінформаційні системи (ГІС-технології). Використання ГІС дозволяє здійснювати моніторинг земельних ресурсів, оцінювати якість ґрунтів, аналізувати просторові дані та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо землекористування. Сучасні ГІС-технології сприяють підвищенню продуктивності земель, оптимізації структури посівних площ та зниженню негативного впливу на навколишнє середовище [8].

Ефективне управління земельними ресурсами потребує системного підходу, який враховує:

1. Багатофакторність. Потрібно враховувати не лише економічні, але й інституційні, просторові та екологічні аспекти.
2. Нелінійність. Поліпшення ефективності не є безмежним; існують порогові значення, після яких позитивні ефекти змінюються на негативні.
3. Регіональну специфіку. Універсальні рішення часто неефективні, політика має бути адаптована до конкретних умов регіону.
4. Важливість інституцій. Створення прозорих ринків, захист прав власності та удосконалення системи управління є необхідними умовами для зростання ефективності землекористування.

РОЗДІЛ 2

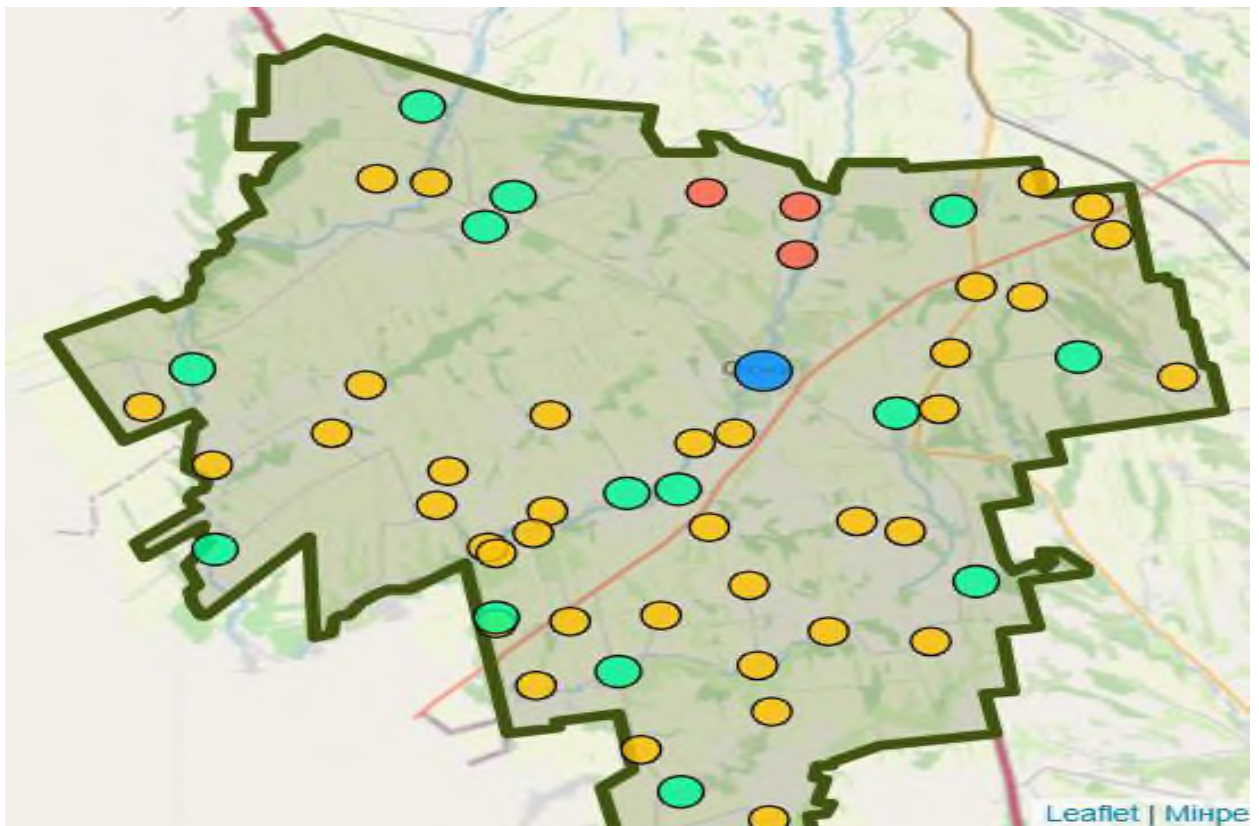
ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Загальна характеристика території дослідження

Одеська область є одним із найбільших аграрних регіонів країни, площа якого становить близько 3,3 млн га. Сільськогосподарські угіддя займають приблизно 2,6 млн га, що становить понад 78 % території області.

У структурі земельного фонду переважає рілля (близько 80 % сільськогосподарських угідь), що свідчить про високий рівень розораності території.

Об'єктом дослідження є Федосіївський старостинний округ (Окнянська селищна громада, Подільський район) розташований у північно-західній частині Одеської області. Природні умови краю визначаються розташуванням у межах степової зони з помірно континентальним кліматом, високою родючістю ґрунтів та значним потенціалом для ведення сільського господарства. [1, 2, 3]

Карта громади побудована на відкритих даних від [Мінрегіон](#)

До адміністративно-територіальної реформи 2020 року Федосіївка входила до складу Окнянського району. 12 червня 2020 року село увійшло до складу новоутвореної Окнянської селищної громади. 19 липня 2020 року, після ліквідації Окнянського району, громада, а разом з нею і Федосіївський старостинський округ, увійшли до складу Подільського району

Територія Федосіївського старостинського округу охоплює 4334,32 га і характеризується складною структурою землекористування. До її складу входять сільськогосподарські куточки (рілля та випаси), господарсько-побутові зони, транспортна інфраструктура, природні комплекси (ліси, лісосмуги, яри, заболочені ділянки), а також території житлової забудови та водойма у вигляді ставу.

Таблиця 2.1.1. Експлікація земель Федосіївського старостинського округу та розподіл їх за угіддями та категоріями

№	Угіддя	Площа – всього, га	в т.ч. за категоріями				
			землі с/г признач.	землі житлової та громадської забудови	землі лісгосподар. призначення	землі промислов., транспорту, зв'язку..	Землі водного фонду
1	2	3	4	5	6	7	8
1	001/01 Рілля	2938.51	2938.51	-	-	-	-
2	002/02 Пасовища	673.06	673.06	-	-	-	-
3	013/00 Господарський двір	47.81	47.81	-	-	-	-
4	009/02 Польові дороги	39.11	39.11	-	-	-	-
5	003/05 Яри	5.37	5.37	-	-	-	-
6	005/00 Ліси	137.81	-	-	137.81	-	-
7	005/03 Лісосмуги	55.23	-	-	55.23	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8
8	006/04 Ставок	25.14	-	-	-	-	25.14
9	015/02 Кладовища	2.64	-	-	-	2.64	-
10	008/00 Населений пункт	298.41	-	298.41	-	-	-
11	009/00 Шосейна дорога	16.22	-	-	-	16.22	-
12	003/03 Заболочені землі	95.01	-	-	-	-	95.01
Р а з о м		4334.32	3703.86	298.41	193.04	18.86	120.15

Із всієї території Федосіївського старостинського округу найбільшу площу займають землі сільськогосподарського призначення - 3703,86, що становить 85,45% від загальної площі округу. Також на території Федосіївського старостинського округу присутні такі категорії земель:

- Землі житлової та громадської забудови - 298,41 га.
- Землі лісогосподарського призначення - 193,04 га.
- Землі промисловості, транспорту та зв'язку - 18,86 га.
- Землі водного фонду - 120,15 га.

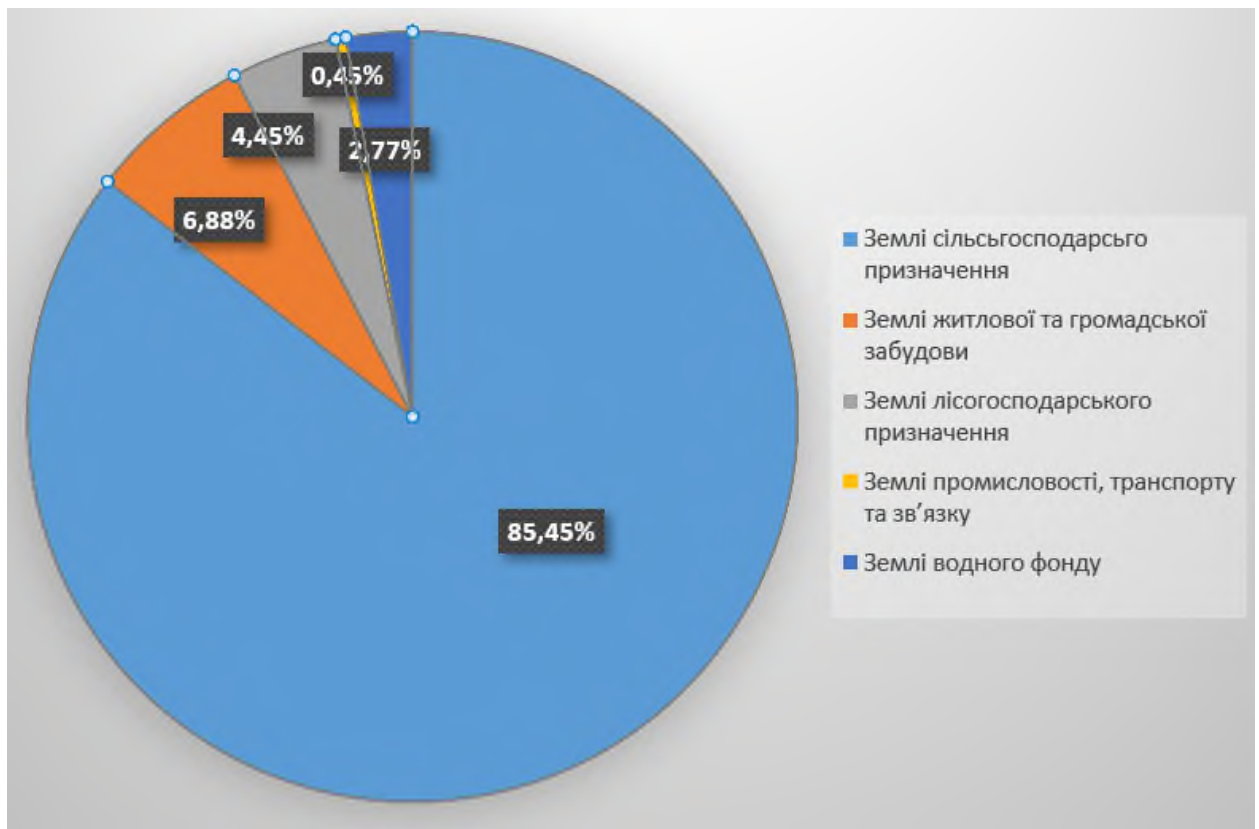

Рисунок 2.1.1. Відношення категорій земель на території Федосіївського старостинського округу

На рисунку 2.1.1 можна побачити відношення площ категорій земель в межах Федосіївського старостинського округу.

2.2. Характеристика природних умов

Подільський район розташований у зоні помірно континентального клімату із субтропічними відтінками. Зима тут м'яка та малосніжна: морозний період обмежується січнем–лютим (іноді захоплюючи перші дні березня), із середньою температурою -2°C , хоча північні вітри можуть знижувати її до -25°C . Сніговий покрив нестійкий і швидко тане. Літо є найтривалішою порогою року, з середніми показниками $+23^{\circ}\text{C}$ та піковими до $+39^{\circ}\text{C}$. Річна норма опадів становить 453 мм, з максимумом у пізню весну та раннє літо, коли переважає похмура, туманна погода з дощами та грозами. Волога переважно вбирається ґрунтом, решта випаровується або стікає, що робить регіон середньозабезпеченим зволоженням. Такі умови є

сприятливими для вирощування зернових культур, зокрема пшениці та кукурудзи.

Гідрографічна мережа Окнянської територіальної громади включає чотири річки загальнодержавного значення та їхні притоки. Територією Федосіївського старостинського округу протікає річка Тростянець, долина якої колись відзначалася повноводдям, тут наявні глибокі та широкі балки, що займають значні площі, однак мають слабку розгалуженість. Вона перетинає село Федосіївку, умовно поділяючи його на дві частини. Гирла цих річок - лиманного типу, із характерними плавневими зонами. Сам Тростянець - це мілководна річка з повільною течією, яка живиться переважно за рахунок снігових і дощових вод; її довжина становить 44 км. Крім того, у межах села Федосіївки розташований ставок площею 24,95 га, що відповідає 0,06 % від загальної території Федосіївського старостинського округу.

Федосіївський старостинський округ розташований в західній частині долини річки Ягорлик, яка протікає в межах Окнянської територіальної громади. Таке географічне положення зумовлює хвилястий характер місцевого рельєфу. Нерівності вододільних просторів виникають переважно внаслідок ерозійного впливу атмосферних опадів. При цьому площа схилів значно перевищує площу вододільних ділянок.

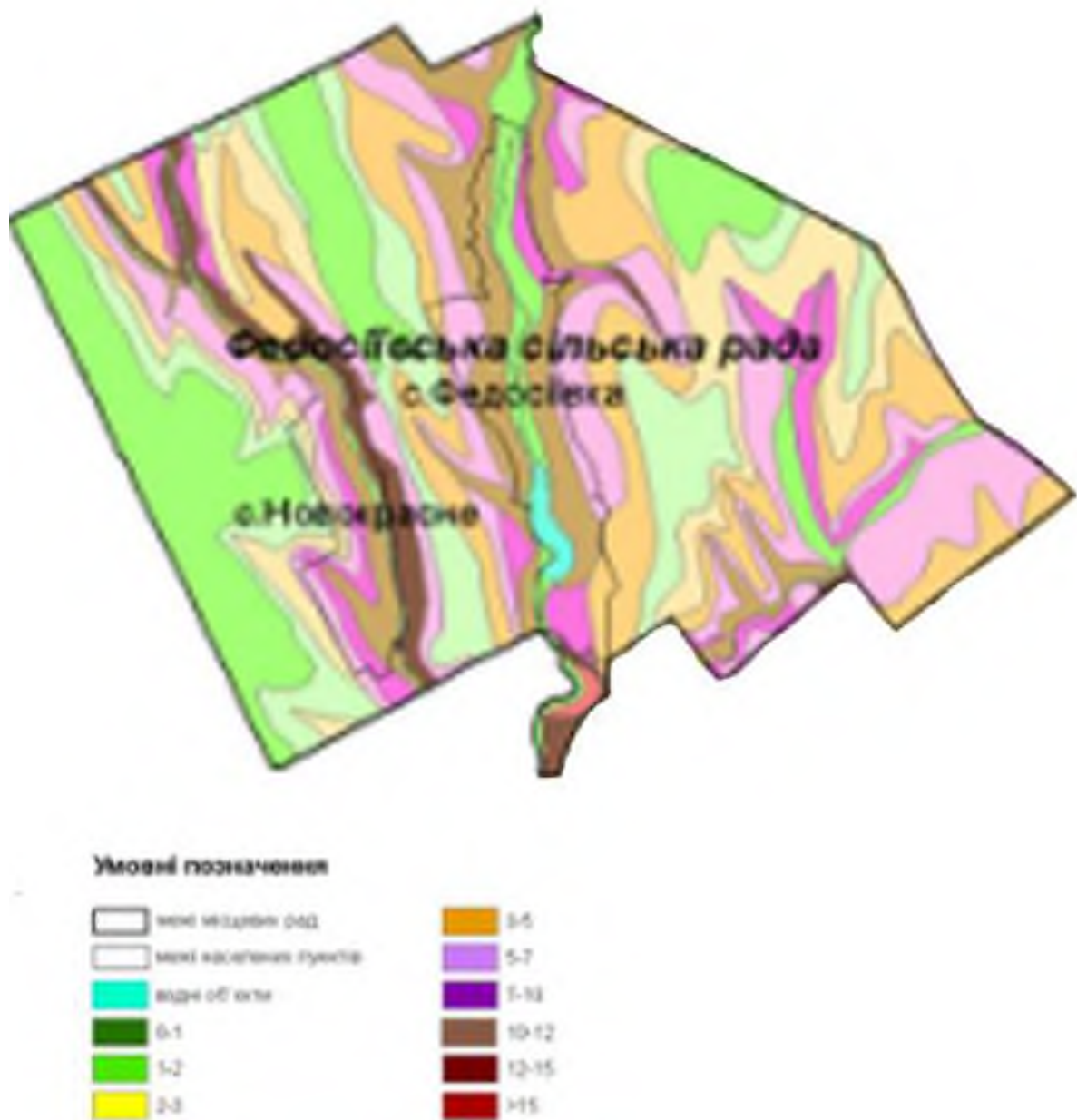

Рисунок 2.2.1. Картограмма стрімкості схилів

Рисунок 2.2.2. Діаграма стрімкості схилів Федосіївського старостинського округу

Найбільшу частку території Федосіївського старостинського округу займають рівнинні ділянки з ухилом 0-10° - 879,19 га (20,28%). Частки земель із крутизною 5-7° та 7-10° дещо менші й становлять відповідно 16,59% та 18,20%. Водночас значна площа припадає на території зі схилами понад 10°. Переважання ділянок із крутизною понад 5° створює передумови для активізації ерозійних та інших деградаційних процесів у ґрунтовому покриві.

Ґрунтовий покрив Федосіївського старостинського округу представлений різноманітними агровиробничими групами. Домінують тут чорноземи типові, а також чорноземи сильнодеградовані слабозмиті на важкосуглинкових породах. У заплаві річки Тростянець поширені чорноземи несолонцюваті та слабосолонцюваті, сформовані на щільних глинах, слабозмиті, важкосуглинкового гранулометричного складу. Для цих ґрунтів

особливу загрозу становлять східні вітри, які є основним чинником виникнення та посилення посушливих явищ.

Агровиробничі групи ґрунтів

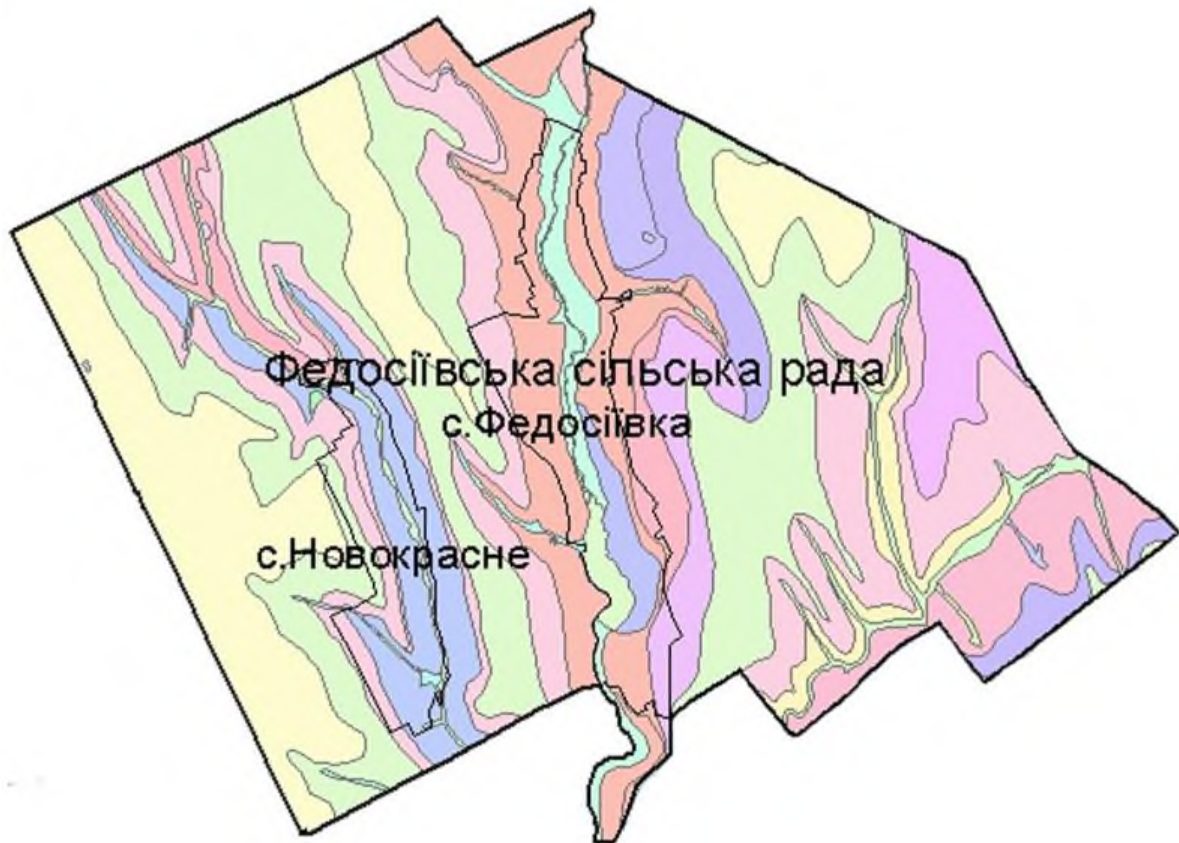
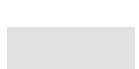
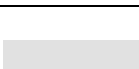
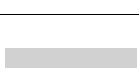
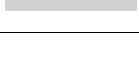
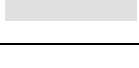

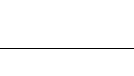
Рисунок 2.2.3 Схема агровиробничих груп ґрунтів Федосіївського старостинського округу

В таблиці 2.2.1. «Номенклатурний список агровиробничих груп ґрунтів» представлений перелік агровиробничих груп ґрунтів присутніх на території Федосіївського старостинського округу: їх шифри, назви та площі.

Таблиця 2.2.1. Номенклатурний список агровиробничих груп ґрунтів

№	Шифри агрогровиробничих груп ґрунтів	Умовне познач.	Назва агровиробничих ґрунтів	Площа, га
1	2	3	4	5
1	53е		чорноземи типові малогумусні та чорноземи сильнодеградовані важкосуглинкові	683.47
2	55е		чорноземи типові і чорноземи сильнодеградовані слабозмиті важкосуглинкові і легкоглинисті	995.34
3	55л		чорноземи типові і чорноземи сильнодеградовані слабозмиті легкоглинисті	114.63
4	56е		чорноземи типові і легкоглинисті і чорноземи сильнодеградовані середньозмиті важкосуглинкові	762.46
5	57д		чорноземи типові і чорноземи сильнодеградовані сильнозмиті середньосуглинкові	239.23
6	57е		чорноземи типові і чорноземи сильнодеградовані сильнозмиті важкосуглинкові	99.97
7	86е		чорноземи несолонцюваті і слабосолонцюваті на щільних глинах середньозмиті важкосуглинкові	432.91
8	86л		чорноземи несолонцюваті і слабосолонцюваті на щільних глинах середньозмиті легкоглинисті	124.69
9	87е		чорноземи несолонцюваті і слабосолонцюваті на щільних глинах сильнозмиті важкосуглинкові	140.23
10	104е		чорноземи щебенюваті сильнозмиті та дернові слаборозвинені ґрунти на елювії щільних карбонатних порід важко суглинкові	475.77

Продовження таблиці 2.2.1.

1	2	3	4	5
11	121e		лучно- чорноземні легкоглинисті ґрунти та їх слабосолонцюват і слабоосолоділі відміни	87.95
12	139e		мочаристі і мочарні незасолені важкосуглинкові ґрунти	2.98
13	139'e		мочаристі і мочарні незасолені важкоглинисті ґрунти в заплаві річок	4.68
14	141г		лучно- болотні неосушені легкосуглинкові ґрунти в балках	43.06
15	141e		лучно- болотні неосушені важкосуглинкові ґрунти в балках	121.66
16	209e		чорноземи намиті лучно-чорноземні важкосуглинкові ґрунти	20.31
17	215		розмиті ґрунти і виходи рихлих (піщаних і лесовидних) порід	5.35
18	222		комплекси деформованих ґрунтів на ділянках пасивних зсувів	1.13
19			під водою	28.5
Всього				4334.32

Федосіївський старостинський округ знаходиться у південному лісостепу, де степова рослинність кількісно переважає над деревною. Ліси займають лише 193,04 га (або 4,8% усієї території). Основу лісового фонду формують такі породи, як дуб, липа, ясен, клен, робінія (акація), верба та сосна, а також дикорослі та культурні плодові дерева. Трав'яний ярус характеризується значною видовою різноманітністю.

Рисунок 2.2.4. Стан забезпеченості лісовими ресурсами

На території Окнянської територіальної громади функціонує розгалужена мережа автомобільних доріг, яка забезпечує транспортне сполучення між населеними пунктами громади, іншими містами та селами Одеської області, а також із Республікою Молдова. Через Федосіївський старостинський округ пролягає автомобільна дорога територіального значення в межах Одеської області. Маршрут пролягає через населені пункти: Федосіївка (пункт пропуску), Подільськ та Ананьїв. Протяжність дороги становить 76,8 км.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ І ОЦІНКА ІНФОРМАТИВНОЇ БАЗИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

3.1. Характеристика інформаційної бази дослідження земельних ресурсів

Інтеграція України до світового співтовариства зумовлює необхідність ґрунтовного вивчення міжнародного досвіду у сфері ведення земельного кадастру, оцінки земельних ресурсів та реєстрації земельних ділянок. Це сприяє не лише вдосконаленню національної системи землеустрою, а й формуванню уніфікованої термінологічної бази та систематизації наукових знань у галузі земельних відносин.

Прийняття Закону України «Про Державний земельний кадастр» стало важливим кроком у розвитку сучасної системи обліку земельних ресурсів. Відповідно до його положень постала необхідність створення єдиної державної геоінформаційної системи, яка забезпечуватиме накопичення, зберігання та оновлення відомостей про земельні ділянки, їх місцезнаходження, цільове призначення, правовий статус, а також існуючі обмеження щодо використання земель [11].

Формування такої геоінформаційної системи потребує наявності достовірних даних про кількісний та якісний стан земельних ресурсів, структуру землекористування, а також розподіл земельних ділянок між власниками та користувачами. Одним із найважливіших інструментів отримання зазначеної інформації є інвентаризація земель, яка забезпечує актуалізацію відомостей про земельний фонд та створює основу для ефективного управління земельними ресурсами.

Інформаційна база аналізу земельних ресурсів Федосіївського старостинського округу включає дані Державного земельного кадастру, статистичної звітності, матеріали землевпорядної документації, відомості Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, а також нормативно-правові акти у сфері земельних відносин.

Основними джерелами інформації виступають відомості про земельний фонд, структуру земельних угідь, якісний стан ґрунтів, форми власності на землю та напрями її використання. Значна частина земель території округу використовується для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, що зумовлено сприятливими природно-кліматичними умовами північної частини Одеської області.

Одеська область характеризується високим рівнем сільськогосподарського освоєння земель. Частка земель сільськогосподарського призначення перевищує 79 %, а основними ґрунтами є чорноземи звичайні та південні, які мають високий рівень природної родючості. Це створює передумови для ефективного використання земельних ресурсів території старостинського округу.

3.2. Аналіз сучасного стану використання земельних ресурсів

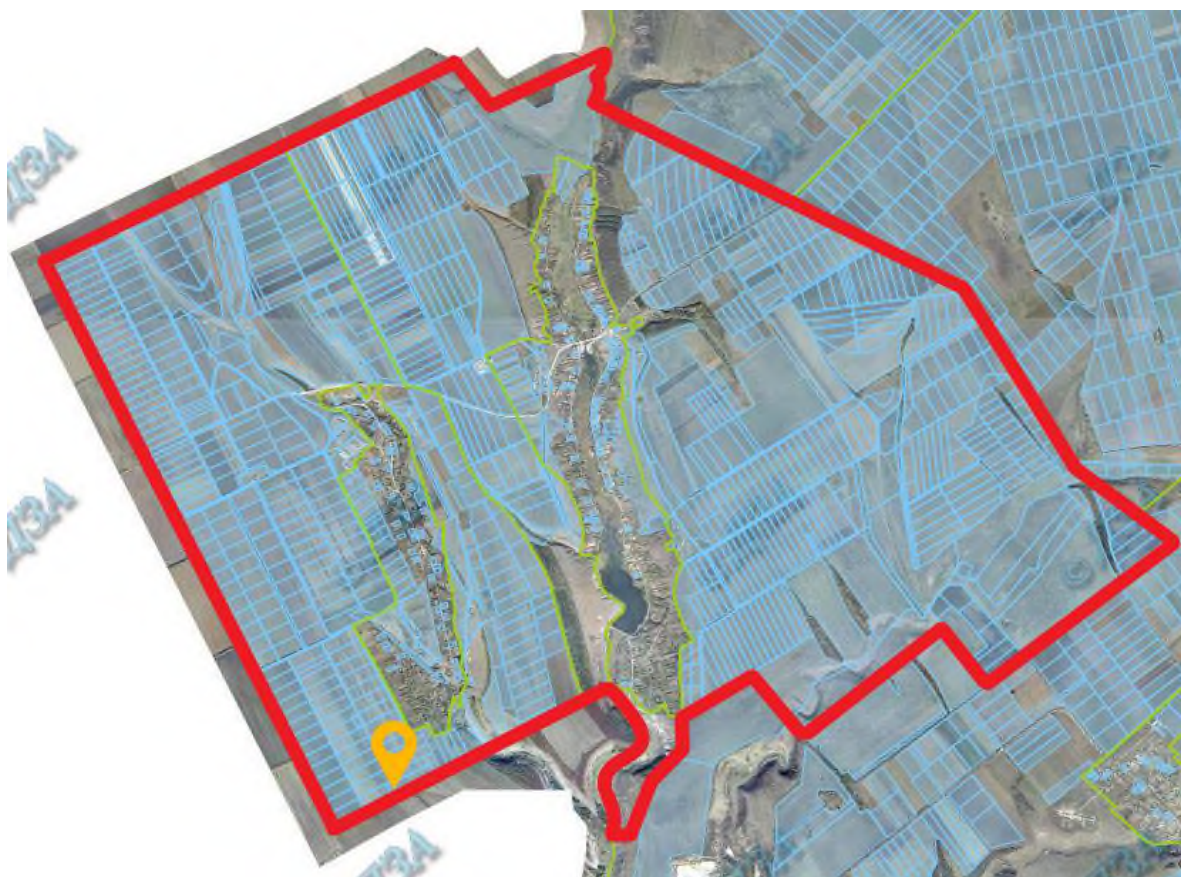

Рисунок 3.2.1. Федосіївський старостинський округ на Публічній кадастровій карті України

Федосіївський старостинський округ розташований у межах Подільського району Одеської області. Економічна спеціалізація території має переважно аграрний характер. Земельний фонд представлений землями сільськогосподарського призначення, населених пунктів, під господарськими дворами, дорогами та іншими об'єктами інфраструктури.

З використанням плану земель Федосіївського старостинського округу, нами була складена поконтурна відомість. В поконтурній відомості вказані номери та площі всіх контурів угідь присутніх на території сільської ради: ріллі, пасовищ, господарських дворів, кладовищ, населених пунктів, лісів, ярів, ставка, заболочених земель, лісосмуг, польових та шосейних доріг.

За даними з поконтурної відомості та з використанням Публічної кадастрової карти України, було складено експлікацію земель Федосіївського старостинського округу та їх розподіл по формах власності. Всі дані було занесено до таблиці 3.2.1.

Таблиця 3.2.1. Експлікація земель та їх розподіл по формах власності

№	Вид цільового призначення земель	Загальна площа, га	в т.ч. за формами власності		
			приватна	державна	комунальна
1	2	3	4	5	6
1	Рілля	2938.51	2536.28	402.23	-
2	Пасовища	673.06	-	-	673.06
3	Господарський двір	47.81	-	-	47.81
4	Польові дороги	39.11	-	-	39.11
5	Яри	5.37	-	-	5.37
6	Ліси	137.81	-	137.81	-
7	Лісосмуги	55.23	-	55.23	-
8	Ставок	25.14	-	25.14	-
9	Кладовища	2.64	-	-	2.64
10	Населений пункт	298.41	238.72	29.84	29.84
11	Шосейна дорога	16.22	-	16.22	-
12	Заболочені землі	95.01	-	-	95.01
Р а з о м		4334.32	2775.00	666.48	892.84

З аналізу даних таблиці 3.2.1. встановлено, що переважна частина земель Федосіївського старостинського округу перебуває у приватній власності. Їх

площа становить 2775,00 га, або 64 % від загальної площі території старостинського округу. Землі державної власності займають 666,48 га, тоді як у комунальній власності перебуває 892,84 га земельних угідь.

Рисунок 3.2.2. Діаграма земель за формами власності в межах Федосіївського старостинського округу

На території округу функціонують фермерські господарства та сільськогосподарські підприємства, основною діяльністю яких є вирощування зернових і технічних культур. Земельні ресурси використовуються переважно під посіви пшениці, ячменю, кукурудзи та соняшнику.

Рисунок 3.2.3. Земельні ділянки в межах Федосіївського старостинського округу

Проведений аналіз свідчить, що структура землекористування має високий рівень розораності. Це забезпечує значний обсяг валової продукції рослинництва, однак одночасно створює ризики розвитку ерозійних процесів, деградації ґрунтів та зниження вмісту гумусу.

Важливим елементом інформаційної бази є кадастрові відомості, які забезпечують облік земельних ділянок, визначення їх цільового призначення та правового режиму використання.

3.4. Оцінка ефективності використання земельних ресурсів

Ефективність землекористування у Федосіївському старостинському окрузі оцінюється комплексом економічних, екологічних і соціальних індикаторів: продуктивністю угідь, обсягом валової продукції з гектара, коефіцієнтом розораності, якісними характеристиками ґрунтів та рівнем екологічної збалансованості агроландшафтів. Попри значний потенціал території для аграрного сектору, існує нагальна потреба у модернізації системи землеробства, впровадженні наукових сівозмін, ґрунтозахисних практик і систематичному агрохімічному контролі.

Ключовими напрямками підвищення ефективності є вдосконалення обліку земель, актуалізація даних Державного земельного кадастру, розширення площ захисних насаджень та посилення моніторингу стану ґрунтів. У контексті цифровізації особливу роль відіграють ГІС-технології, електронні карти та супутниковий моніторинг, що забезпечують обґрунтованість управлінських рішень.

Для округу пріоритетними є створення інтегрованої цифрової платформи земельних ресурсів, об'єднання кадастрової інформації з ґрунтовими даними, застосування методів дистанційного зондування та посилення контролю за дотриманням земельного законодавства. Отже, якісне інформаційне забезпечення є базисом для сталого управління земельним фондом і розвитку території.

Сучасний стан Державного земельного кадастру в Україні характеризується низкою системних проблем, серед яких: неврегульованість правового статусу кадастрових даних і процедур їх ведення, недостатня достовірність і неповнота наявної інформації, а також відсутність актуальних відомостей про обмеження у використанні земельних ділянок.

Для Федосіївського старостинського округу ключовим завданням є проведення інвентаризації земель на основі даних Державного земельного кадастру. Це дозволить систематизувати інформацію про земельні ділянки

державної та комунальної власності та створити передумови для їх раціонального використання. Основними напрямками робіт визначено:

- інвентаризацію сформованих ділянок, які не мають кадастрових номерів, але перебувають в оренді;
- використання наявних сільськогосподарських угідь державної та комунальної власності для утворення нових земельних ділянок;
- проведення інвентаризації з метою визначення фактичного стану земель сільськогосподарського призначення;
- передачу земель із державної у комунальну власність для подальшої передачі в оренду, що сприятиме збільшенню надходжень до місцевого бюджету.

Окрім того, інвентаризація є необхідною умовою для підвищення якості інформаційних послуг, що надаються громадянам. Вона дозволить органам місцевого самоврядування аргументовано обґрунтовувати свої рішення перед мешканцями, що, своєю чергою, сприятиме зростанню довіри до влади на місцевому рівні.

Раціональне використання земельних ресурсів є ключовою умовою забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва. В умовах досліджуваної території важливим є впровадження комплексу заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання земель.

Оптимізація структури угідь передбачає збалансування співвідношення між ріллею, пасовищами та іншими видами земель. У межах Федосіївського старостинського округу спостерігається надмірна частка ріллі, що негативно впливає на екологічний стан території.

З метою покращення ситуації доцільно:

- скоротити площі інтенсивного обробітку на ерозійно небезпечних землях;
- збільшити площі природних кормових угідь;
- впроваджувати контурно-меліоративну організацію території.

Дотримання науково обґрунтованих сівозмін є одним із основних заходів підвищення ефективності землекористування. Включення бобових культур сприяє збагаченню ґрунту азотом, а чергування культур дозволяє зменшити ризик поширення хвороб і шкідників.

Інтенсифікація землекористування передбачає застосування сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур, які забезпечують підвищення врожайності без розширення площ.

До таких технологій належать:

- мінімальний та нульовий обробіток ґрунту;
- точне землеробство;
- використання високопродуктивних сортів і гібридів;
- оптимізація системи удобрення.

В умовах півдня України такі технології сприяють збереженню вологи в ґрунті та підвищенню ефективності виробництва.

Важливим напрямом є відновлення та підвищення родючості ґрунтів шляхом:

- внесення органічних і мінеральних добрив;
- використання сидератів;
- вапнування кислих ґрунтів;
- застосування біологічних препаратів.

Ці заходи дозволяють стабілізувати агрохімічні показники ґрунтів та підвищити їх продуктивність.

Однією з основних проблем є деградація земель, яка проявляється у вигляді ерозії, зниження родючості та порушення структури ґрунту.

Для запобігання цим процесам необхідно:

- впроваджувати протиерозійні заходи (лісосмуги, терасування);
- обмежувати обробіток на схилах;
- застосовувати ґрунтозахисні технології.

Відновлення родючості ґрунтів передбачає комплекс заходів, спрямованих на покращення їх фізико-хімічних властивостей:

- збільшення вмісту гумусу;
- покращення структури ґрунту;
- зменшення антропогенного навантаження.

Це забезпечує довгострокову ефективність використання земельних ресурсів.

Важливу роль у сучасному землекористуванні відіграють Геоінформаційні системи та технології дистанційного зондування Землі. Їх використання дозволяє:

- здійснювати моніторинг стану земель;
- оцінювати родючість ґрунтів;
- аналізувати структуру посівів;
- прогнозувати врожайність.

Застосування таких технологій сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Цифровізація кадастрових систем забезпечує:

- підвищення прозорості земельних відносин;
- ефективний облік земель;
- спрощення доступу до інформації;
- зменшення корупційних ризиків.

Впровадження цифрових рішень у сфері управління земельними ресурсами є важливим кроком до підвищення ефективності їх використання.

Запропоновані заходи дозволяють підвищити ефективність використання земельних ресурсів, забезпечити їх раціональне використання та збереження родючості ґрунтів. Комплексний підхід, що поєднує економічні, екологічні та технологічні аспекти, є основою сталого розвитку аграрного сектору.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

4.1. Екологічні аспекти використання земельних ресурсів

Ефективність використання земельних ресурсів не може розглядатися виключно крізь призму економічної доцільності. Важливим критерієм раціонального землекористування є дотримання екологічних вимог, спрямованих на збереження природних властивостей ґрунтового покриву, запобігання деградаційним процесам та забезпечення сталого функціонування агроландшафтів. Земля, виступаючи основним засобом виробництва в сільському господарстві, одночасно є ключовим компонентом навколишнього природного середовища, виконуючи водорегулювальні, захисні, кліматоформуючі та біопродукційні функції.

Сучасний стан земельних ресурсів Федосіївського старостинського округу, як і більшості сільськогосподарських територій України, характеризується значним антропогенним навантаженням. Інтенсифікація землеробства, застосування важкої техніки, порушення науково обґрунтованих сівозмін, неконтрольоване використання мінеральних добрив та засобів захисту рослин призводять до погіршення якісних характеристик ґрунтів. Висока розораність території (що перевищує екологічно допустимі норми) спричиняє посилення водної та вітрової ерозії, зниження вмісту гумусу, ущільнення ґрунтового профілю та порушення водно-повітряного режиму.

Особливої уваги потребує проблема охорони чорноземів, які становлять національне багатство України. У Федосіївському окрузі переважають родючі ґрунти, проте тривале сільськогосподарське використання без належного відтворення їх родючості створює загрозу виснаження ґрунтового покриву. Згідно з даними агрохімічного моніторингу, спостерігається тенденція до зниження вмісту рухомих форм поживних речовин, підкислення ґрунтового

розчину на окремих ділянках та накопичення залишкових кількостей пестицидів.

4.2. Напрями охорони земель та екологічної стабілізації агроландшафтів

Для забезпечення екологічно безпечного використання земельних ресурсів Федосіївського старостинського округу необхідне впровадження комплексу заходів, що охоплюють організаційні, агротехнічні, меліоративні, лісомеліоративні та моніторингові складові.

Перехід від екстенсивних до адаптивно-ландшафтних систем землекористування є визначальним напрямом збереження ґрунтової родючості. Ключовими елементами такої системи виступають: контурно-меліоративна організація території, диференційоване застосування добрив залежно від агрохімічних показників кожної ділянки, використання сидеральних культур для відновлення органічної речовини, а також поєднання поверхневого та мінімального обробітку ґрунту з метою зниження ерозійних процесів.

Важливим елементом є дотримання науково обґрунтованих сівозмін із насиченням зерновими, технічними та бобовими культурами, що дозволяє розірвати цикли розвитку шкідників і збудників хвороб, зменшити гербіцидне навантаження та оптимізувати баланс поживних речовин у ґрунті.

На схилових землях особливої актуальності набуває протиерозійна організація території, що передбачає розміщення полів уперек схилів, залуження сильноеродованих ділянок, будівництво водо регулюючих валів та створення прибережних захисних смуг уздовж водотоків. У межах округу доцільним є збільшення площ полезахисних лісосмуг, які виконують не лише вітрозахисну, а й снігозатримувальну, водоохоронну та санітарно-гігієнічну функції. Сучасні дослідження свідчать, що оптимальна лісистість сільськогосподарських територій має становити не менше 3-5 % площі ріллі для забезпечення належної екологічної стабільності агроландшафтів.

Значну загрозу для земельних ресурсів становить хімічне забруднення важкими металами, залишками пестицидів та нафтопродуктами. У межах округу необхідно проводити систематичний контроль за дотриманням регламентів застосування засобів захисту рослин та мінеральних добрив, особливо на землях, що межують із автомобільними шляхами, складами паливо-мастильних матеріалів та іншими потенційними джерелами забруднення. Виявлення перевищення гранично допустимих концентрацій забруднювальних речовин має стати підставою для консервації таких земель або їх переведення до менш інтенсивного використання.

Особливий акцент слід зробити на екологічно безпечному зберіганні та утилізації відходів агропромислового виробництва. Відсутність належних систем поводження з відходами може призвести до локального забруднення ґрунтів та підземних вод.

4.3. Моніторинг земель як складова охорони навколишнього середовища

Ефективне управління якістю земельних ресурсів неможливе без організації постійного моніторингу їх стану. Відповідно до чинного законодавства України, моніторинг земель є системою спостережень за станом земельного фонду з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, попередження та усунення наслідків негативних процесів.

Для Федосіївського старостинського округу моніторинг передбачає:

- систематичне проведення агрохімічного обстеження ґрунтів (не рідше одного разу на 5 років);
- контроль за вмістом важких металів, нітратів та залишкових пестицидів у продукції та ґрунті;
- спостереження за рівнем ґрунтових вод на меліорованих землях;
- відстеження площ прояву ерозійних процесів, дефляції, підтоплення, засолення та інших деградаційних явищ.

Використання сучасних геоінформаційних систем та даних дистанційного зондування Землі дозволяє значно підвищити оперативність та

точність моніторингових спостережень. Супутникові знімки дають змогу ідентифікувати зміни стану посівів, площі водної ерозії, ступінь засолення ґрунтів та інші параметри з високою просторовою роздільною здатністю.

4.4. Екологічна оцінка сучасного землекористування та перспективи сталого розвитку

Інтегральним показником екологічної безпеки використання земель є коефіцієнт екологічної стабільності агроландшафту, що враховує співвідношення площ природних та антропогенно перетворених угідь. Проведена оцінка свідчить про те, що територія Федосіївського старостинського округу характеризується середнім рівнем екологічної стабільності, що вимагає впровадження заходів з її підвищення, зокрема через консервацію деградованих земель, розширення площ природних кормових угідь та створення екологічних коридорів.

Важливим інструментом охорони навколишнього природного середовища у контексті земельних відносин є екологізація земельного законодавства, що передбачає посилення вимог до збереження родючого шару ґрунту під час проведення будівельних, меліоративних та інших робіт, а також запровадження економічних стимулів для землекористувачів, які застосовують ґрунтозахисні технології.

Не менш значущим аспектом є екологічна просвіта та підвищення обізнаності сільськогосподарських товаровиробників щодо наслідків нераціонального землекористування. Усвідомлення того, що ґрунт є невідновним ресурсом у межах людського життя, має стати основою формування екологічно відповідальної поведінки суб'єктів господарювання.

Таким чином, охорона навколишнього природного середовища при використанні земельних ресурсів Федосіївського старостинського округу має реалізовуватися через комплексний підхід, що поєднує організаційно-правові, агротехнічні, моніторингові та просвітницькі заходи. Тільки за умови дотримання екологічних обмежень, відновлення порушених земель та

запобігання деградаційним процесам можна забезпечити довготривалу ефективність використання земельного фонду та сталий соціально-економічний розвиток території.

Сучасний стан земельних ресурсів округу потребує посилення природоохоронних заходів через значну антропогенну трансформацію ландшафтів і ризики ґрунтової деградації.

Основними екологічними напрямками вдосконалення землекористування є запровадження адаптивно-ландшафтних систем, протиерозійна організація території, контроль хімічного навантаження та відновлення родючості ґрунтів.

Моніторинг земель на основі сучасних ГІС-технологій і дистанційного зондування є ключовим інструментом своєчасного реагування на негативні зміни якісного стану ґрунтового покриву.

Екологічна стабілізація агроландшафтів можлива лише за умови комплексного застосування органами місцевого самоврядування, землекористувачами та населенням заходів, спрямованих на збереження та відтворення природного потенціалу земельних ресурсів.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що земельні ресурси є ключовим фактором розвитку аграрного сектору та основою забезпечення продовольчої безпеки.

У процесі аналізу сучасного стану використання земель у межах Федосіївського старостинського округу виявлено такі основні проблеми:

- високий рівень розораності території;
- порушення науково обґрунтованих сівозмін;
- зниження родючості ґрунтів;
- поширення ерозійних процесів.

Оцінка ефективності використання земель показала, що, незважаючи на відносно стабільні економічні показники, існує тенденція до погіршення екологічного стану земель.

У роботі було запропоновано комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання земельних ресурсів, зокрема:

- оптимізація структури угідь;
- впровадження сівозмін;
- використання сучасних агротехнологій;
- застосування геоінформаційних систем;
- впровадження еколого-економічних заходів.

Розрахунок економічного ефекту показав доцільність впровадження запропонованих заходів, оскільки вони забезпечують зростання прибутковості господарювання. Водночас екологічний ефект проявляється у покращенні стану ґрунтів та зменшенні деградаційних процесів.

Практичні рекомендації:

- впроваджувати науково обґрунтовані сівозміни;
- підвищувати рівень технічного забезпечення;
- використовувати сучасні цифрові технології;
- здійснювати постійний моніторинг стану земель.

Отже, реалізація запропонованих заходів забезпечить раціональне використання земельних ресурсів, підвищення їх продуктивності та сталий розвиток сільських територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Порядку проведення моніторингу земель і ґрунтів : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 848.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-2024-%D0%BF#Text>
2. Про схвалення Концепції Державної цільової екологічної програми моніторингу довкілля : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.07.2023 № 610-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/610-2023-%D1%80#Text>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля : Закон України від 20.03.2023 № 2973-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2973-20#Text>
4. Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV (зі змінами та доповненнями станом на 2026 рік). Дата оновлення: 2024.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
5. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI (зі змінами та доповненнями станом на 2026 рік). Редакція від 10.12.2021.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>
6. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. Київ : КНЕУ, 2006. 292 с.
7. Мацибора В. І., Збарський В. К. Економіка сільського господарства : навч. посібник. 3-тє вид., стереотип. Київ : Каравела, 2018. 311 с.
8. Гуторов О. Оцінка земельних ресурсів та ефективності інвестицій : монографія. Харків : ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 2006. 368 с.
9. Зінченко Т. Є. Інституціональні аспекти трансформації землекористувань населених пунктів в сучасних ринкових умовах. Житомир : Вид-во «ПП Рута», 2010. 214 с.

10. Ресурсний потенціал аграрної сфери: проблеми та завдання ефективного використання : аналіт. доп. / О. В. Собкевич, В. М. Русан, А. Д. Юрченко, О. В. Ковальова та ін. Київ : НІСД, 2013. 76 с.
11. Сільське господарство України за 2021 рік : статистичний збірник / за ред. О. М. Прокопенко. Київ : Державна служба статистики України, 2021. 235 с.
12. Мельничук Л. С. Ефективність використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 1(26). С. 135–140.
URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/493>
13. Христенко О. А., Минів Р. М., Кучеренко В. І. Ефективність використання земельного потенціалу: теоретичний і практичний аспекти. *Modern Economics*. 2024. № 44. С. 221–225. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V44\(2024\)-32](https://doi.org/10.31521/modecon.V44(2024)-32).
14. Шарапова С. В., Кашкіна В. А. Сучасний стан та напрями розвитку системи моніторингу земель і ґрунтів в Україні. *Аналітичне порівняльне правознавство*. 2025. № 3. С. 305–310. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.5>.
15. Корабльова К. А., Хамініч С. Ю. Ефективність використання земельних угідь у сільському господарстві України: теоретичні підходи. *Ефективна економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5419>
16. Гаража О. П. Види та показники ефективності використання сільськогосподарських угідь в управлінні земельними ресурсами України. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 52–60.
URL: www.economyandsociety.in.ua
17. Паляничко Н. І. Аналіз стану та ефективності використання земельних ресурсів в Україні. *Збалансоване природокористування*. 2016. № 1. С. 128–132.
18. Трофименко Н. В. Стан та ефективність використання сільськогосподарських земель землевласниками та землекористувачами. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2015. № 2(51). Т. 2. С. 12–20.
19. Краснолуцький О. В., Шевченко О. В. Еколого-економічний стан і способи сучасного сільськогосподарського землекористування. *Вісник аграрної науки*. 2018. № 3(780). С. 68–74.

- 20.Надвиничний С. А. Методологія дослідження економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. *Економічний аналіз : зб. наук. праць*. Тернопіль : Економічна думка, 2016. Том 25. № 2. С. 115–121.
- 21.Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Капінос Н. О., Лобунько Ю. В. Земельний моніторинг в Україні: поняття та методологія формування. *Агросвіт*. 2022. № 1. С. 3–12.
- 22.Корчинська А. О. Ефективність використання сільськогосподарських угідь: теоретичний і практичний аспекти. *Землеустрій і кадастр*. 2008. № 1. С. 52–59.
- 23.Інтеграція / В. М. Трегобчук, С. В. Мочерний, С. П. Павлюк, В. В. Копійка, Л. Г. Мельник. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. URL: <https://esu.com.ua/article-12384>

ДОДАТКИ